

jövő bomlasztó fertőző befolyás ellen, ebben az elszánt akaratban rejlik az a mélyreható világnézetbeli rokonság, amely a nemzeti szocialista Németországot egy évvel ezelőtt összehozta Dai Nipponnal. kf.

W. Ellbracht: *Erziehung in der Familie*. Paderborn, 1937. F. Schöningh. 176 l.

A családi érzés elhanyaglása sajnálatos kísérője volt Európa szélső keletén azoknak a politikai szörnyűségeknek, melyeknek vértengere szemünk láttára még ma is elborítja kontinensünk legnagyobb birodalmát. Talán ez az oka annak, hogy hatalmas ellenhatásként annál inkább elmélyül a család gondolatának kultusza Európa nyugati felében s a családi nevelés nagy jelentősége újabban minden idők hasonló törekvéseinél élenkebben éled föl a nevelői gondolkodásban. Mindinkább ez lesz alapjává minden ideális pedagógiai rendszernek s a neveléstudományi irodalomban ez a szellem különösen a teljesen jobboldalra tért országokban újra fölvirágozik.

E jelenséget illusztráló irodalmi törekvéseknek egy példájával állunk szemben W. Ellbracht könyvének olvasásakor is; melyet már az jellemez, hogy a szerző feleségének ajánlja a családi nevelésre vonatkozó gondolatainak ezt az összefoglalását.

A család az emberiségnek az az ősforrása, honnan az egyén; rejtett mélységekből fölbukkanva, a kor napfényébe lép. Ez az a termékeny szántóföld, melyen emberek teremnek és növekednek, hogy a nagyobb életrendi közösségek, mindenekelőtt a nép, a nemzet, az állam és az egyház ne nélkülözzék tagjaikat. A család az ősi sejtje ezeknek a nagyobb közületeknek. Kicsiny a terjedelme, kicsiny a hozzátartozók száma. Hiányzik belőle a törzsi kötelekeknek, a népeknek kultúrát teremtő ereje, az államnak jogot alkotó és fönttartó hatalma. De azért a nagyobb társadalmi közösségekben mégis a család szelleme él, s része van a hatalmas politikai eseményekben; melyek a történetet alkotják, és mindannak emlékezetében, ami az elmúlt századok homályából, mint az emberi lelki erőnek tanújele, a mi korunkba beletorkollik.

Íme az alapgondolat, melyre szerzőnk eszméinek egész rendszerét fölépíti, mikor a családi nevelés lényegét kifejtetni törekszik. Először a családot mint társadalmi alapintézményt veszélyeztető jelenségekről szól, majd az ezeknek ellensúlyozásául szolgáló családi nevelés általános feltételeit tárgyalja. A családi nevelésnek kell segédkezet nyújtania arra, hogy az emberben credetileg bennrejlő teremtő gondolat megvalósuljon, hogy adott képességei helyes kifejeződésre jussanak, hogy rossz hajlamai korlátoztassanak és elnyomassanak, a veszedelmesek eltereltessenek, a jók pedig előmozdítottassanak, s így az ember lehető befejezettségre és tökéletességre jusson. A családi nevelésnek célja tehát az egészséges, erőteljes, szép testű ember kialakítása, kinek jól ki van képezve a szelleme, helyes az életáttekintése, erős az akarata feladatai megoldására. Olyan emberé, aki önmagában befejezett egész, de amellettt mélyen gyökerezik abban a népben, melynek életében résztvesz,

aki a maga hivatásának mestere, mint hűséges és odaadó viselkedésű polgár szolgálja az államot és életteljes, erős tagja egyháznak is.

A családi élet rendszeréről elmélkedve, a házasságot taglalja, mint a családi élet magvának lényegét fejtegeti, szól a szülők kötelességeiről általában, majd külön az apa és az anya kötelességeiről és a nagyszülőkről is. Igen érdekes eszmemenete van annak a rövid fejezetnek, melyben a családnak külső kapcsolatait vizsgálja, a család viszonyát a természethez, a család vallási életét, kapcsolatát a néppel, a családi otthon kérdéseit és a család s a szülőföld viszonyát.

A gyermek lelki fejlődésének a családban külön fejezetet szentel szerzőnk. Ez minden egészséges gyermeknél alapjában véve ugyanolyan menetű, bár külső képe nem egyformá még ugyanazon családbeli gyermekeknél sem, ritkán egyenletes irányú azonban. Mindamellett fölveszi magába a reá nézve megközelíthető világ teljességét, meghódítja a tárgyilagos valóságot, megteszi első lépéseit az erkölcsi világ irányába s megnyílik a feléje áramló vallásos érzés előtt. Közben pedig az élet új hatalmai lépnek be az ifjú lélek területére s mindig több és több befolyást nyernek reá a család mellett. Legfontosabbak az iskola és azok az életformák, melyeket az ifjúság maga teremt magának. Ezzel el is érkezik önállóságának küszöbéhez; hol a család közvetlen befolyása véget ér.

Foglalkozik szerzőnk ezenkívül a család rendjének a nevelés útján való megőrzésére vonatkozó gondolatokkal s ezeknek keretében tárgyalja az általános pedagógia néhány fogalmát a család szempontjából, így az engedelmesség kérdését, a büntetés vitatható szerepét a családi nevelésben, a szokás és szoktatás hatalmának jelenségeit, a játék nevelési vonatkozásait. Végül a családi nevelés határaitól, korlátairól elmélkedik.

Az általános pedagógiának sok részlete kap új megvilágítást szerzőnk fejtegetéseiben a családi élet szemszögéből.

A családi nevelés e kis monográfiáját valóban nagy haszonnal olvashatja minden gondolkodó és felelősségteljes feladatainak tudatában levő szülő, de mint segítséget a maga munkája lényegének megismerésében az iskolai nevelés munkása is.

Gyulai Agost.

Internationale Zeitschrift für Erziehung. 1938. 1. és 2. füzet.

Az 1. füzet *Fröbel Frigyes gyermekkertész eszmevilága* címmel hosszabb német tanulmányt közöl, amelynek szerzője a nagy nevelő értelmi és érzelmi világába való elmélyedéssel megvilágítja gyökeresen német lényét (*deutsches Gemüt*) és a benne megnyilatkozó két főjellemvonást: a fáradhatatlan erő-kifejtést és a megújulásra irányuló tántoríthatatlan fáradozást. Fröbel folyton önmagát vizsgálta, ami műveiben is kifejezésre jut. Gyermekkertje minden részletében a pedagógiai gondolkodásnak egyik legtökéletesebb alkotása. A nevelés az egyetemes életbe illeszkedik bele, a kozmosz Istennek nagy nevelői megnyilatkozása. Ebben az értelemben Fröbel ideológiája rokon Goetheével és Schillerével és párhuzamosan halad a nemzeti szocializmussal. Egy másik rövid közlemény a 32. lapon megemlékezik az angol Nemzeti Fröbel-Szövetség